

GRØNLAND I DEN DANSKE PRESSE

Af journalist *Jørgen Felbo*

„Jo mere man læser, lærer og erfarer om Grønland, dets folk og forhold, jo mindre må man erkende, man ved.“ Med disse ord indledede den nu fratrådte direktør for Den kongelige grønlandske Handel A. W. Nielsen en artikel her i tidsskriftet i slutningen af sidste år. Artiklen havde karakteristisk fået titlen: „Grønland, *forsøg* på en vurdering“. Grønlandsproblemernes uoverskuelighed, mangfoldighed og vanskelige tilgængelighed var altså allerede med titel og indledningslinie klargjort.

Man kunne ud fra dette rigtige udgangspunkt forfalde til at mene, at journalister - der som bekendt hævdes at vide „lidt om alting og ingenting om nogen-ting“, og som iøvrigt hyppigt ved siden af at beskæftige sig med Grønland også har flere eller færre andre områder at se til - helst skulle holde sig på afstand af Grønlands-problemerne, idet det må forekomme oplagt, at de vil have endnu ringere muligheder for at ramme centrum ved behandlingen af disse spørgsmål end f. eks. den citerede nøgterne forfatter, der sad i en nøglestilling og i en år-række herhjemme og i Grønland havde problemerne på allernærmeste hold.

Der skal også nok være en og anden, for hvem Grønland er den daglige arbejds-mark, der har den opfattelse! Og dog er den naturligvis ikke rigtig. „At sejle er nødvendigt,“ sagde den gamle latiner - in casu kunne man sige, at det er nødvendigt at der sejles på Grønland - men det er også nødvendigt, at der *skrives*. Spørgsmålet om „Grønland i den danske presse“ bliver følgelig: skrives der nok om Grønland, og skrives der formålstjenligt?

Før man „forsøger en vurdering“ af disse to spørgsmål, vil det kanhænde være rigtigt at prøve en underbygning af Grønlands-skriveriets nødvendighed. Igen-nem mange år - forekommer det et medlem af de skrivendes laug - var Grønland først og fremmest et emne for de „skriverkarle“, der så at sige tilhørte eventyrernes klub. De store klassiske pionerer, hvoraf vi har enkelte tilbage, havde en slags dyrekøbt ejendomsret til Grønlands-stoffet, en ejendomsret, som de havde erhvervet ved pionerindsatsen i det store land. Deres beretninger fandt gennem aviserne, men først og fremmest gennem bøgerne en plads i folkets bevidsthed, ligesom de

selv fik en plads i „de stores mindegalleri“. De var med til i det lukkede lands periode at åbne landets vidundere for menigmand herhjemme. Hvad der skrives i dag, står i gæld til disse forfatterskaber.

Men situationen har afgørende ændret sig. Hvad der dengang berettedes, var inspireret af enkelmands indsats og blev videregivet som kongelige gaver af store enere. Og gaven blev givet til et dansk folk, der var mindre engageret i Grønland end det danske folk er eller burde være i dag.

Også i dag gøres der pionerarbejde i Grønland, men det gøres - set under den store synsvinkel - af det grønlandske og det danske folk i fællesskab. En vældig opgave er lagt hen til de to folk, og først når opgaven forstås og opfattes som *folkeopgave* har den udsigt til at blive løst på en lykkelig måde. Derfor er det nødvendigt, at der skrives Grønland i den danske presse. Thi gennem pressens omtale af Grønland kommer landsdelens problemer ind på livet af befolkningen hernede, gennem pressens omtale kan man hernede „komme i familie“ med disse spørgsmål og føle sig selv placeret i sammenhængen. Det er altså nødvendigt at der skrives - lad så en og anden ved et skrivebord føle, at de gode gamle dage var at foretrække.

Hvor meget skrives der om Grønland? Der vil være folk f. eks. i ministeriet for Grønland, der vil være mere kompetente til med tal at meddele sig på dette punkt. Man må gå ud fra, at der klippes og kikkles på udklip i Grønlandsadministrationen, ja, man må håbe det, for naturligvis har pressens omtale af Grønlandsproblemer foruden til den danske befolkning også bud til de kvinder og mænd, der i det daglige arbejder med Grønlands-sagerne. Det er jo trods alt ikke kun „fisk“, men stundom også guldgrube, der findes indpakket i avispapir.

En almindelig fornemmelse m. h. t. omfanget af pressemæssig Grønlands-omtale går imidlertid ud på, at pressens interesse i Grønland to gange har toppet inden for efterkrigstiden. Første gang var i forbindelse med kommissionsarbejdet. Anden gang, kurven gik til vejrs, var i forbindelse med kongerejsen i 1952. Ind imellem har der været forskellige mindre udsving f. eks. i forbindelse med grundlovsændringen eller på mere specielle områder i tilknytning til fremskridt i TB-bekæmpelsen, geologiske opdagelser etc.

Kurvespidserne har haft betydning først og fremmest i positiv retning - men der har også været negative bivirkninger. Det har været iøjnefaldende heldigt, at Grønland på tidspunkter, hvor væsentlige ting løb af stabelen, har kunnet finde udstrakt omtale i den danske presse. Kommissionsarbejdets banebrydende betydning blev fattet i vide kredse takket være pressens interesserede behandling af stoffet. Og nødvendigheden af det store praktiske igangsættende tag blev understreget gennem den danske presses omfattende behandling af Grønlands-spørgsmålene med inspiration i kongerejsens iagttagelser og resultater. Det er utvivlsomt



*Fra telegraf- og radiofonistationen i Godthåb,
hvor nyhederne fra Grønland afsendes og modtages.*

Foto: Helge Christensen

rigtigt, at kong Frederiks og dronning Ingrid's rejse til Grønland i 1952 betød noget umåleligt for den grønlandske befolkning, men det er lige så indlysende, at denne rejse satte en tyk streg under problemernes vigtighed i den danske befolkning. Et væld af artikler, refererende, kommenterende, kritiserende etc. fremkom i det gode skib „Dannebrog“'s kølvand. Lad være, at skytset fra pressen ikke i alle tilfælde ramte plet — braget blev hørt, og da røgen fra kanonaden littede, var den danske befolknings opmærksomhed rettet imod Grønland! Mon ikke man vil indrømme danske journalister ret til - i yderste beskedenhed - at trykke sig selv i hånden i forbindelse med de efterfølgende års resultater af folkeindsamlingen til kongeparrets TB-fond, den folkekirkelige indsamling og iøvrigt på bredere basis af den politiske indsats i Grønlands-problemerne i almindelighed. Det var ikke uden ide, at der sejlede et presseskib efter kongeskibet. Altså også her: det var nødvendigt, at kongen sejlede, og det var nødvendigt, at pressen skrev.

Presseomtalen's kurvespidser havde altså stor og positiv betydning. Nu det negative? Ja, det er jo engang sådan, at klimaks efterfølges af et antiklimaks. Den megen presseomtale gjorde sin gode virkning, men en vis træthed fulgte i dens spor. Befolkningen viste tegn på træthed - bladene ejer særlige barometre for den

slags - og pressefolkene var måske også en kende udmattede. Det føles jo hyppigt ulige mere spændende og inspirerende at være med til at „tage nyt land“ ind og tegne de første skitser af dets konturer end at deltage i den møjsommelige opmåling i hverdagene, der følger efter.

Imidlertid - alting skal jo finde sit naturlige leje. Og ingen, der interesserer sig for eller holder af Grønland, kan ønske, at befolkningens interesse for Grønland tales og skrives ihjel. Man kan nu og da gribe sig i at overveje, om Sydslesvig ikke blev gjort lidt af en bjørnetjeneste i dele af den danske presse efter sidste krig.

Når det derfor konstateres, at der i perioder er skrevet meget om Grønland, og at der hyppigt er skrevet rigtigt - ja, i betragtning af dagbladsjournalistens gennemsnitlige arbejdsmuligheder forbløffende rigtigt om Grønland - er de i indledningen opstillede spørgsmål nogenlunde besvaret. Tilbage står at vurdere aktuelt og skønne om fremtiden.

Aktuelt *er* den danske presse, så vidt nærværende beskedne iagttagelser kan skønne, i færd med at lade Grønlands-stoffet finde sit rette leje. Man har måske fornemmelsen af, at kurven generelt set i dag er nede i en bølgedal med hensyn til omfanget og i nogen grad med hensyn til saglighed Grønlands-stoffet vedrørende. Man må ud fra en sådan betragtning have lov at udtrykke håbet om, at kurven på begge områder vil vise stigning i de kommende år - ikke for at nå feberhøjder, men for netop at finde et normalt, sundt leje, der modsvarer, hvad der er nødvendigt for at understrege og udbygge den danske befolknings forståelse for landsdelen i nord og dens følelse af medansvar for udviklingen i det nye Grønland.

For at dette kan ske, må der fra pressens side vises den disciplin og modenhed, der giver sig udtryk i, at sekunda-varer går i papirkurven efter den vurdering ikke alene af „historien“s løssalgs-mæssige, men også pædagogiske værdi, som det er en journalistisk æressag at foretage. Den lille „kvikke“ historie, der tager sig så net ud under en fængende overskrift, er ikke altid *formålstjenlig*. Den er det f. eks. ikke, hvis den bygger på en ensidig og isoleret betragtning, der i lang tid, ja, måske altid vil komme til at stå ukommenteret. Dens værdi som saglig belysning af den berørte problemgruppe *kan* stå i omvendt forhold til dens værdi som fyrværkeri.

De i stigende tal opdukkende grønlandske lokalblade er ved at være en hovedkilde for dagbladenes Grønlands-medarbejdere. Det er kun alt for naturligt, at tilkendegivelser i disse blade læses og viderebringes af den danske presse, der her finder det - sammen med udtalelser fra grønlændere i Danmark - praktisk talt eneste udtryk for „det grønlandske folks røst“. Det vil imidlertid næppe være urimeligt før viderebringelsen at tage i betragtning, at den isolerede, lokale enkeltmandsvurdering af et problem, der måske har sine hundrede facetter, ikke i

alle tilfælde kan tages som udtryk for hverken sagens kerne eller den grønlandske befolknings almindelige vurdering af spørgsmålet. Og viderebringes en sådan tilkendegivelse uden videre, vil den ofte af læserne blive opfattet som sidste ord i sagen. Der er formentlig ofte gjort uret og skade på denne måde over for enkeltpersoner eller -institutioner i Grønland og over for den store, grundlæggende ide: at skabe den rette forståelse for Grønland hernede, der er forudsætningen for, at Grønland erkendes at være en folkeopgave for det danske folk.

Imidlertid er det - som nævnt - naturligt, at der „tappes“ af de grønlandske lokalblade. Thi forbindelsen med Grønland er jo fortsat af en sådan art, at det er uhyre svært for en pressemand hernede at opnå andre grønlandske tilkendegivelser. Grønlændere, der har været hernede kort, har måske ikke i alle tilfælde haft lejlighed til at bringe balance i deres indtryk, når de interviewes; grønlænderen, der har været hernede i en årrække, vil på en række punkter kunne have mistet kontakten med aktuelle spørgsmål og synspunkter i det flimrende grønlandske billede af i dag. Hvor er så sandheden at finde for den dagbladsjournalist, der ønsker at give det bedst mulige billede af forholdene?

I den overgangsperiode, som Grønland fortsat befinder sig i, og i adskillige år vil befinde sig i, stilles der i virkeligheden store krav til pressens Grønlandsmedarbejdere, store krav om at få stof frem og notabene vel vurderet og belyst stof. Foretages vurderingen ikke, øges den forvirring, der gror så frodigt i sporene efter de danske „sommermænd“, der efter et par måneder i Grønland vender hjem med den endelige og indiskutable besvarelse af alle spørgsmål om Grønland. Og forvirringen breder sig over havet til Grønland, hvor danske blade studeres grundigt! Grønland ligger kort sagt endnu kommunikationsmæssigt og nyhedsmæssigt så langt fra det øvrige Danmark, at visse „normale“ journalistiske love om en „histories værdi“ ikke gælder for Grønland. Normaliseringen på dette felt hænger sammen med hele Grønlands udvikling - bl. a. den tekniske - sådan som alle Grønlands-problemer hænger sammen. Når oplysningsarbejdet i Grønland har givet mulighed for virkelige tilkendegivelser af gyldige grønlandske synspunkter i endnu højere grad, end det er tilfældet i dag, og når teknikken har givet mulighed for, at dansk presse hurtigt og let kan hente sit stof hjem fra Grønland, vil en ny situation være til stede. Indtil da vil det nu og da være rigtigt at optræde med varsomhed, ligesom det vil være rigtigt og nødvendigt, at det udmærkede tillidsforhold mellem presse og Grønlands-administration udbygges med *det ene formål* at bringe en solid del velunderbygget og velbelyst Grønlands-stof frem og dermed at styrke forbindelsen til den nordlige landsdel.

Dansk presse har generelt set ingen grund til at skamme sig over sin indsats m. h. t. Grønland i disse år. De vådeskud, der måtte forekomme, kan i vidt om-

fang skrives på de „særlige forhold“s regning - dermed ment vanskeligheden ved at få problemerne tilstrækkeligt alsidigt belyst *hurtigt* nok.

Det vil ikke have noget med saglighed at gøre at anvise veje til øjeblikkelige forbedringer på områder, der forudsætter ubegrænsede pengemidlers tilstedeværelse i denne forbindelse. Man må nøjes med at udtrykke håbet om fortsat og stigende forståelse blandt journalister for Grønlandsstoffets *særlige* karakter i dag ud fra erkendelsen af, at det er nødvendigt, at der skrives og skrives sagligt om Grønland, fordi udviklingen af Grønlands nytid er en opgave, der forudsætter først og fremmest en grønlandsk indsats, men tillige i fuldt omfang en medleven fra befolkningens side hernede.

Grønlands nytid bør som ofte fremhævet føles som en folkeopgave. Pressens medvirken er nødvendig, for at den erkendes som sådan. Den danske presse forstår i vidt omfang dette i dag og har erklæret sig villig til at være med i arbejdet på rette måde i det grønlandske folks interesse, i det danske folks interesse *indadtil* - fordi den rette løsning af en stor opgave gør et lille folk større - og *udadtil*, fordi arbejdet i Grønland har muligheder for at blive modelarbejde for store nationers nødvendige anstrengelser i disse år ude i fjerne dele af verden.

Mottoet for den danske presses omtale af Grønland må være saglighed, tålmodighed og tolerance - tolerance bl. a. fordi Grønlands-arbejdet, som det gøres af grønlændere og danske, har ret til en bred margin i denne periode.

Man bør imidlertid udefra forstå, at den danske presses muligheder for at leve op til disse krav i dag er sådan, at også den har brug for en bred margin af tolerance.